

שושנת יריחו והקשר לשפני הסלע

שושנת יריחו היא מחלת עור שנגרמת ע"י טפיל. הטפיל מועבר ע"י זבוב החול שעוקץ. במקום העקיצה נוצר נגע שלפעמים יש לו צורה של פרח ומכאן שם המחלה, בטיפול נכון הנגע חולף תוך מספר שבועות אך קיימת אפשרות של צלקות שנשארות גם אחרי טיפול.

הטפיל שגורם למחלה הוא טפיל הלישמנייה. הטפיל מועבר ע"י זבוב החול שזה בעצם סוג של יתוש קטן מאד נפוץ. כמו כל היתושים הנקבה עוקצת כי היא צריכה דם להתפתחות של הביצים. היתוש הזה פעיל בעיקר בשעות החשיכה בימים חמים. בזמן העקיצה זבוב החול מחדיר את הטפיל וגורם לתגובה מקומית של הגוף שהופכת לנגע בעור.

הזבוב הוא רק מעביר את הטפיל. הטפיל אינו מתפתח בזבוב החול אלא בחיה אחרת שמשמשת פונדקאי לטפיל. החיה זאת בארץ היא בעיקר שפן הסלע. כאן אולי המקום להדגיש שאין קשר בין השפן לארנבון שילד שלכם פגש בפינת הליטוף. שפן זאת חייט בר עם אוזניים קצרות מאד לעומת הארנבון או הארנבת שהם עם אוזניים ארוכות מאד.

הטפיל חי ומתפתח בשפן ואינו פוגע בו. היתוש עוקץ את השפן מוצץ ממנו דם ולפי התכנית היה צריך להעביר את הטפיל לשפן הבא שיעקוץ אבל לפעמים התכנית משתבשת והזבוב עוקץ חיה אחרת או אדם. הטפיל לא מתפתח באדם אבל גורם לתגובה של הגוף בצורה של נגע עורי. אדם נגוע איננו מדבק.

כדי למנוע את התפשטות המחלה חייבים לנתק את הקשר בין שפן הסלע-זבוב החול – אדם.

זבוב החול אינו מסוגל לעוף מרחקים גדולים והוא חי בדרך כלל ברדיוס של כ 30 מטר. ולכן כדי שתהיה סכנת הדבקה חייב להיות מרחק קצר בין שפני הסלע, זבובי החול והאדם.

שפני סלע חיים במסלעות. בהרבה ישובים של אזורי ההר הוקמו מסלעות כתוצאה מעבודות פיתוח של הישוב ולכן בהרבה ישובים כאלו אנחנו מוצאים אוכלוסיות של שפני סלע בקרבה לבתי הישוב ועליה תלולה במספר מקרי שושנת יריחו.

את זבוב החול מאד קשה להדביר ולכן עיקר המאמץ הוא בהרחקת שפני הסלע מהישובים. במספר רב של רשויות אין יותר היתרים להקמת מסלעות ליד בתי מגורים. במסלעות קיימות עושים תהליך של איטום כדי לגרום לאוכלוסיית שפני הסלע להתרחק. עבודה כזאת מתבצעת בימים אלו באזור מעיין צבי וזיכרון יעקב.

מעבר לכך מומלצים דרכי התגוננות מפני עקיצות יתושים (רשתות צפופות, בגדים ארוכים ותכשירים לדחיית יתושים)

מחקרים מראים שצמח הבוגנוויליה יעיל לצמצום זבובי החול.

קיימים עוד סוגים של טפילי לישמנייה שגורמים לתופעות נוספות אבל הם לא נמצאים באזורינו.

העקיצה נראית תחילה כמו עקיצת יתוש רגילה אבל היא הולכת וגדלה ולאחר מספר ימים הופכת לגוש לא כואב של מספר סנטימטרים. בשלב זה מומלץ מאד לפנות לרופא כי נגע לא מטופל יכול להתפתח לנגע מכאיב עם זמן החלמה ארוך מאד.